

Nekaj značilnih prevodov

D. H. Lawrence: *Sinovi in ljubimci*. Poslovenil St. Leben. Založba Modra ptica v Ljubljani 1934, 495 str. — Roman iz l. 1913 je angleški odrastek simbolizma ali nove romantike, kjer je pisatelj vložil ves napor, da izsledi skrivnost notranjega življenja. Rudarsko in delavsko okolje s svojimi gospodarskimi in drugimi vprašanji je le ne bistven okvir za zgodbo; poglavitno je vglobljenje v podzavestno duševnost in izraz čutenja do najmanjše potankosti. Pavel, glavna oseba, ki se bavi tudi s slikarstvom, ima glede umetnosti isti cilj kot pisatelj: »Zunanji obris in oblika sta mrtva, le notranje blestenje je živo in resnično« (188, 361). Če obrnemo to zahtevo na roman, pa vidimo, da je »notranje blestenje« le bolezen človeka, angleška varianta dekadence. Pravo blestenje bi bilo, če bi bil pisatelj intuitivno pokazal pota v zdravje človeške duše, ne samo njeno tragiko. Zato je to knjiga, o katerih je rekel Dostojevskij, da so brez odgovora. — Pavel ne more dozoreti ob ženski, ker je ves prepojen z ljubeznijo do matere, da živita le eno življenje; ko pripoveduje o sebi, se materi zdi, da pripoveduje njeno življenje, ker gleda stvari z njenim čuvstvom in skozi njen razum. Njena ljubezen mu dovoljuje pri ženskah le ženo in spol, nikoli pa ljubezni do osebe v govorjenju, veselju in trpljenju, ker se boji, da bi prenehala živeti v sinu. Materina ljubezen je Lawrenceu v bistvu spolna ljubezen, nagonska sila, ki je močnejša od človeka in ni različna od one v prapoti, po kateri se ohranja vrsta. Njeno temno oblast zagledamo, ko ljubezen do sina omami mater samo kot strupena pijača in ji ohromi vsa čuvstva (104). Mati, s katero ostane združen tudi po njeni smrti, mu pač budi na eni strani zdravo moč angleške rase, da gleda stvarjem neposredno v obraz, budi mu tudi spomin na srečo domače hiše, ko je bil vsak član on sam, enotna osebnost brez razdvojenosti in ubran z drugimi, na drugi strani pa stoji odprto vprašanje, ali ne bo ostal trajno nesvoboden, zapuščen in okrnjen v razvoju osebnosti. Ekspresionist Werfel se je zavzel pozneje za duha materine kulture proti očetu, še pred Lawrenceom pa je Anglež S. Buttler oznanjal nazor, ki je zdaj geslo mladine, upor proti vplivom staršev in zavedni boj za svobodo osebnosti. Problem je stavljen na str. 411, a pravega odgovora ni, ker pisatelj hoče ugotavljati le notranje objektivnosti človeka, kakor so materialisti gledali le zunanjo površino življenja. Osnovna objektivnost mu je spolni nagon, ki naj združuje vse človeške nagone, kakor pri Freudu. Gotovo se je bolj približala zdravi enoti človeka znanost, ki napram toliki odvisnosti od materije poudarja, da življenjska moč ne doteka le iz črednega spolnega nagona, ampak še bolj vsega predstavnega življenja človeka, ki se duhovno razvija in stremi po obvladanju življenja in uveljavljanju osebnosti. Čeprav se izsledovanje objektivne človeške narave, kamor spada tudi spolni nagon, dotika s problematiko sedanjega časa, predstavlja Lawrence vendar bolj konec preteklosti, ki se je iztekel v dekadenco, kakor začetek bodočnosti, ki meri v zdravo skladnost človeka. Kajti pretirani pomen spolnosti je dekadenca, nje spremljevalka pa je preobčutljivost, zaradi katere se človek izgubi v prevelikem samoopazovanju in se razkolje v subjekt in objekt, da ne pride več do harmonične enote in osrednje zavesti. Preostaja mu le izkoreninjeno, gluho življenje, ali pa se izpremeni v slepo orodje temnih sil.

Preobčutljivi Pavel, ki si preveč žene ljudi k srcu, misli vedno, da ljudje od njega kaj zahtevajo, ali da so vsevidni. To ga dela razdražljivega in mu prizadeva trajno muko, ki mu hromi voljo, da postaja čisto pasivna narava. V ljubezni tako močno doživlja žensko osebo, da ni več on sam, ampak postane del ljubljene osebe in sebe gleda z njenimi očmi. V domači hiši je še užival srečo podzavestne spontanosti, romantična Mirijam, ki hoče živeti sanjski ideal, ne pa realnosti, pa tudi njega prepoji z romantično razklanostjo, ker ga sili, da prezavedno loči višji in nižji jaz, dušo in čutnost. Ona hoče le dušo človeka, romantično brezmejnost, kakor se tudi čezmerno utaplja v dušo stvari, ko cvetlice boža in ljubkuje s človeško ljubeznijo. Pri njej postane Pavel abstrakten in nesvoboden, da sebe zaničuje, ljubezen je polna muke in sovraštva, ki ga obuja preziranje nagonske narave. Na drug način je Pavel razdvojen ob emancipiranki Klari, ki spriča v njem nagonski del in ljubi le spol in moža, ne pa osebnosti v trpljenju. Sprva le brezbrizen do njenega govorjenja polagoma tudi njo zasovraži, ker postaja suženj temnih nagonskih sil. — Naj se spleta v duši ali v nagonih, ljubezen je Lawrenceu »pijavka nikdar sita«, ki človeka »ne osreči« (Prešeren), ampak le odpira temne prepade voljo hromečih sil. Za to je treba pasivnega Pavla, ki se le vtisom predaja. Razdvojeni preobčutljivi človek, ki se vdaja samoopazovanju, in ženska, ki muči, sta dva sadova iz vrta dekadence, v psihološkem pogledu pa je roman na vso moč zanimiv in poln tudi sodobne problematike.

Gunnar Gunnarsson: **Ljudje na Borgu**. Prevel Juš Kozak. Tiskovna zadruga v Ljubljani 1934, str. 447. — Islandija ima samo 85.000 prebivalcev, zato piše G. Gunnarsson v danskem jeziku, a piše izvrstno in ima res nekaj povedati o vprašanju natura-kultura, ki se je zaostriло ob koncu stoletja v antitezo zdravje-dekadence. Očividno je vse samo intuitivno, ampak tudi z lastno osebo doživel glavnega junaka Amarrja, ki ima svojo nasprotno varianto v bratu Kettilu. Kakor različni sta njuni usodi, osnovni problem je isti, namreč pot od razuma k čuvstvu, beg od egoističnega jaza v globine duše, lahko rečemo od impresionizma v novo stvarnost. To je obračun z dekadentno kulturo »uživanja in pozabljenja« in slabotnim, za vtise preobčutljivim človekom, ki le še življenje igra, ne pa živi, nove zarje se svitajo iz duhovnejših in trdnjših temeljev človeške bitnosti, iz spomina na širšo naravo lastne mladosti ali narodne tradicije in iz odpovedi egoističnemu jazu. Nagonsko življenje ni zoženo na spolni nagon kakor pri drugih pisateljih, ampak združeno s smislom življenja, za katerega se bore osebe pri Gunnarssonu kakor junaki velikih ruskih romanov. Amarr se odpove slavi glasbenega virtuoza in išče ključ do domovine v tihem praktično-koristnem delu zanjo, slednjič utone skoro v brezosebnosti, ko prevzame očetov dom in poroči od lastnega brata zapeljano rejenko v domači hiši. — Brat Kettil, protestantovski župnik, pa se očisti svoje razdvojenosti kot veliki spokornik, ki živi med ljudstvom nepoznan, razširjajoč krščansko blagovest. Pisatelj je pokazal v obeh bratih človeka »dorastla življenju«, ki se z njima usoda ne more igrati, z njima je odkril tudi sodobnemu človeku pot do enote in harmonije osebnosti. Zdi se, kot bi sedanja Evropa hotela oživiti v sebi moč, ki jo oznanjajo veliki severnjaki. Čuvstvo lastne neznatnosti proti silni naravi severa, kjer osebno